

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

© В.І. Довбенко, 2014

Нинішні складні політичні, економічні та соціальні умови, що склалися в Україні, накладають свій негативний відбиток на процеси функціонування економіки. Попри складну ситуацію, необхідно шукати можливості формування кращих умов для розвитку країни на перспективу. Цього, як свідчить передовий світовий досвід, можна досягти, шляхом створення привабливого інвестиційного клімату і нарощування експортного потенціалу вітчизняного бізнесу. Однак, щоб зреалізувати подібні плани, необхідно сформувати і здійснити комплекс заходів із реалізації загальнонаціональної стратегії інноваційно-інвестиційного розвитку, яка б передбачала здійснення радикальних структурних змін в економіці за рахунок її переорієнтації на високотехнологічні виробництва і прогресивні технології обслуговування, що забезпечило б суттєве підвищення рівня конкурентоспроможності економіки на світовому ринку.

Протягом вже багатьох років провідне місце в експортному потенціалі України займає продукція чорної металургії. У той же час експортний потенціал машинобудування використовується в значно менших обсягах, що гальмує участь країни у процесах світового поділу праці та спеціалізації виробництва, а національна політика в галузі експорту недостатньо спрямована на підтримку збуту продукції високотехнологічних галузей. Окрім того, негативно на експортний потенціал машинобудівних підприємств впливає низька ефективність виробництва, високі ціни на енергоносії, відсутність досвіду та спеціальних знань щодо виходу на світові ринки, низький рівень маркетингової діяльності, нескоординованість дій, недостатній розвиток системи сертифікації та контролю якості продукції, обмежені можливості використання іноземних інвестицій та кредитів для розвитку внаслідок низьких міжнародних рейтингів надійності та конкурентоспроможності.

У кризовому для вітчизняної економіки 2013 р. відбулися також негативні зрушення у зовнішньоекономічній діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання: експорт товарами знизився на 8%, а імпорт – на 9,1%. Негативне сальдо хоча і дещо скоротилося порівняно з 2012 р., проте його величина 13,7 млрд. дол. є надто великою для економіки країни (табл. 1).

Таблиця 1

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами за 2013 рік

Географічні одиниці	Експорт			Імпорт			Сальдо
	млн. дол.	% до 2012 р.	у % до загального обсягу	млн. дол.	% до 2012 р.	у % до загального обсягу	
Усього	63312,0	92,0	100,0	76964,0	90,9	100,0	-13651,9
Країни СНД	22063,6	87,2	34,8	27931,2	81,1	36,3	-5867,6
Європа	17064,4	97,9	27,0	28558,3	103,6	37,1	-11494,0
Азія	16813,0	95,1	26,6	15233,3	88,9	19,8	1579,7
Африка	5099,5	90,4	8,1	749,8	88,1	1,0	4349,8
Америка	2163,6	83,0	3,4	4339,4	97,4	5,6	-2175,8

З табл. 1 також видно, що позитивне сальдо Україна має тільки у торгівлі товарами з країнами Азії та Африки, а особливо незбалансованою є торгівля з Європою, де явно переважає імпорт. Дещо покращує загальну картину зовнішньоекономічної діяльності зовнішня торгівля послугами, сальдо якої є позитивним, однак це лише зменшує загальну величину негативного сальдо торгівлі (табл.2).

Географічна структура зовнішньої торгівлі послугами за 2013 рік

Географічні одиниці	Експорт			Імпорт			Сальдо
	млн. дол.	% до 2012 р.	у % до загального обсягу	млн. дол.	% до 2012 р.	у % до загального обсягу	
Усього	14509,2	106,7	100,0	7649,3	113,6	100,0	6859,9
Країни СНД	5985,5	99,3	41,3	1508,9	120,6	19,7	4476,6
Європа	4810,2	119,4	33,2	3643,3	119,2	47,6	1166,8
Азія	1439,9	108,2	9,9	1549,5	98,2	20,3	-109,6
Африка	163,3	89,2	1,1	31,3	83,4	0,4	132,0
Америка	1736,9	114,7	12,0	559,7	109,7	7,3	1177,2

Певним поясненням негативного сальдо зовнішньої торгівлі є її неефективна товарна структура. Для кращого розуміння процесів її змін у табл.3 наведено дані у динаміці за ряд років.

Таблиця 3

Товарна структура зовнішньої торгівлі

Роки	Мінеральні продукти		Продукція хімічної промисловості		Метали та вироби з них		Машини, механізми, обладнання		Транспортні засоби	
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
2004	13,23	37,4	8,51	7,75	39,94	6,05	9,28	16,35	6,24	8,6
2008	10,50	29,7	7,5	8,1	41,2	7,5	9,5	15,6	6,5	14,1
2012	11,1	32,5	7,4	10,1	27,5	6,2	10,2	15,5	8,7	9,5
2013	11,8	29,1	6,8	11,0	27,8	6,5	11,0	16,2	5,3	7,7

Загалом можна стверджувати про певні позитивні зрушення у структурі зовнішньої торгівлі в останні роки, проте вони є недостатніми, так як продукція машинобудування становить незначну частку у загальному експорті.

Важливим нерозкритим резервом нарощування потенціалу вітчизняного експорту високотехнологічних товарів є стимулювання інвестиційного попиту у сфері інноваційної діяльності та покращення інвестиційного клімату в країні. Тільки за рахунок масштабних інвестицій в перспективні інвестиційні проекти інноваційного спрямування можна суттєво підвищити конкурентоспроможність вітчизняних виробників. Прямі інвестиції транснаціональних корпорацій спроможні радикально вплинути на трансформацію економіки країни шляхом упровадження сучасної передової техніки й технологій і сприяти швидкій та ефективній інтеграції національних ринків у світову економіку. Проте за роки незалежності Україна не змогла залучити суттєві обсяги прямих зарубіжних інвестицій (ПІІ). У 2013 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 5677,3 млн.дол. прямих інвестицій. Обсяг унесених з початку інвестування в економіку України ПІІ на 31 грудня 2013 р. становив 58156,9 млн.дол. США, що в розрахунку на одну особу складає 1283,6 дол. Даний показник є дуже низьким порівняно із показниками більшості країн-сусідів. Так в Угорщині ПІІ перевищують 25 тис. дол. на душу населення.

На даний час в Україні не сформовано дієвого механізму залучення іноземних інвестицій, а також коштів вітчизняних інвесторів у сферу інноваційної діяльності, так як практично відсутня реальна державна підтримка процесам оновлення потенціалу промислового розвитку і немає сучасної інноваційної інфраструктури. У зв'язку з цим необхідно невідкладно сформулювати систему стимулювання вітчизняної науки, дослідницького сектора і високотехнологічних виробництв, сприяти процесам налагодження їх взаємовигідних зв'язків з вітчизняним бізнесом та іноземними партнерами, забезпечити реальну активну участь України у виконанні інтернаціональних проектів наукової співпраці на рівні євро регіонів, транснаціональних інноваційних кластерів і полегшити доступ усіх зацікавлених сторін до актуальної інформації стосовно умов участі у перспективних інвестиційних проектах.